

Prolog

Zítřka odjedu z New Yorku.

Dnes večer naposledy vyjdu po únikovém schodišti, které se jako černá jizva klikatí po fasádě fraternity svatého Kryšpína. Kovové schody jsou rozpálené.

Je teprve červen, ale vedro je den ode dne úmornější. Trvá do noci, lepší se na kůži. Při sebemenším pohybu se perlí pot. Vzduch je lepkavý.

Město se hýbe. Z jeho útrob stoupá štiplavý dech rozpáleného asfaltu.

Vyšplhám na vrchol šestipatrového domu. Střechu tvoří holá čtvercová terasa, jejíž každá hrana měří dvacet metrů. Hliníkové izolace jiskří jako koberec drahokamů.

Plocha se tyčí nad čtvrtí Melrose v jižním Bronxu. Tato kdysi bohatá aglomerace získala pověst ghetta teprve v šedesátých letech. S tím, jak se tu usazovaly černé portorikánské rodiny, stěhovaly se bílé rodiny pryč. Postupně se zhoršovaly služby, policejní hlídky byly čím dál řidší, chodníky přetékal odpadky, přibývalo násilí a krádeží. Začala agonie Bronxu. Vyděšení majitelé si najímali darebáky, aby jim zapálili domy a oni vymohli pojistku. Bylo zničeno na tři sta tisíc bytů. Kořistí plamenů se stala třetina jižního Bronxu. Požáry trvaly patnáct let. Pole ruin zabrali noví osadníci. Byli absolutně chudí. Pod teplým popelem doutnal oheň ghetta.

Na východní straně mé střešní klauzury světélkují tisíce bodů na temných fasádách *housing projects*, bronxských činžáků. Žluté oči mrkají ve chvějivém vzduchu. V těch visutých hnízdech se lidé objímají, čtou, jedí, dívají se na televizi, mluví, trápí se, bijí se, zabíjejí. Tisíce osudů nalepených jeden vedle druhého, jeden na druhý.

V konturách noci vypadají věžáky jako stavebnice. New York je město dětí, které se příliš brzy postavily na nohy. Útržky hudby, křiku, slov vytržených z modravých obrazovek ve vedlejší budově se mísí s podzemním hukotem města. Dunivé hučení krácejí sirény.

Směrem k jihu, za temnou rovinou, tuším podle oranžové záře manhattanský *skyline*, náhrdelník třpytivých mrakodrapů, které se shlíží v zálivu.

Na sever mám téměř na dosah ruky taškovou střechu kostela svatého Kryšpína a jeho špičatou zvonici. Bývalá fara, třípatrová cihlová kostka nalepená na kostel, stojí na 156. ulici. Naproti je z původního volného prostranství parkoviště, obklopené vysokým plotem zakončeným ostnatým drátem.

Fara se stala fraternitou¹ svatého Kryšpína, prvním klášteřem *Franciscan Friars of the Renewal*².

„Chcete následovat ukřižovaného Krista?“ zeptal se osmi prvních bratrů kardinál O’Connor, newyorský arcibiskup. „Můžete vzývat Boha na vrcholcích zasněžených hor i na březích oceánu, ale jestli chcete následovat Krista až na Kalvárii jako svatý František z Assisi, zkuste jít až na samé dno ghetta.“

1 Františkánskému klášteřu se říká „fraternita“. Představený komunity je jím „strážcem“.

2 Franciscan Friars of the Renewal mají v tuto chvíli asi šedesát bratrů v šesti klášteřích v New Yorku. Tři fraternity jsou v Bronxu – Svatý Kryšpín, Naše Paní Andělská a Matka Boží Guadalupská – a jedna v Harlemu. Ženskou větev – Sisters of the Renewal – tvoří desítka žen.

Kardinál jim svěřil farnost v jižním Bronxu. Kostel, fara a nedělní škola ve čtvrti Melrose tvořily jeden blok mezi 155. a 156. ulicí. V roce 1987 se oněch osm dobrodruhů ponořilo do tohoto zpustošeného *borough*³, mezi *dropouts* (vydědění) a *weirdos* (podivíny), doprostřed dealerů a gangů. Jejich jedinými zbraněmi byla víra, chudoba a modlitba.

Po deseti letech jich bylo padesát.

Prostory bývalé farní školy sousedící s fraternitou využili bratři pro Hope Line, organizaci na pomoc přistěhovalcům; pro učebny, kde by se mohli učit anglicky – Bronx mluví španělsky – a pro tělocvičnu pro místní mládež. V suterénu je útulek pro bezdomovce.

Shelter (útulek) Padre Pio⁴ otevřel své dveře 23. prosince 1987, jen pár měsíců poté, co se františkáni u Svatého Kryšpína usadili. Ten večer přišli všichni bratři přivítat prvních osmnáct hostů. Zároveň slavili první Vánoce v komunitě. Prostor byl vyzdoben, ale bratr Glenn byl rozmrzelý: nemohl najít Jezulátko, které narychlo vyrobil do jesliček. Odbíjela půlnoc. Improvizované procesí přistoupilo k jesličkám. Spasitel pořád nikde. Glenn se omlouval:

„Nezlobte se, bratři, dnes budou jesličky prázdné. Nemůžu najít Ježíše!“

Jeden bezdomovec k němu přikročil a řekl:

„Buď v klidu, bratře, a už nehledej. Dneska jsi pro nás Ježíšem ty.“

Od té doby vítají bratři a jejich přátelé dobrovolníci každý večer osmnáct bezdomovců jako Krista.

3 Vznik New York City jako samostatné administrativní jednotky se datuje do roku 1898. Město vzniklo sjednocením pěti obcí, které tvoří dnešní okrsky (*boroughs*): Manhattan, Brooklyn, Queens, Bronx a Staten Island. Bronx je jednou z největších chudinských čtvrtí na americké půdě.

4 Padre Pio (1887–1968) byl italský kapucín, který více jak padesát let nesl na svém těle Kristova stigmata. Papež Jan Pavel II. jej 2. května 1999 blahověstil. Dne 16. června 2002 byl svatořečen.

S františkány jsem zkřížil cestu v srpnu roku 1993 v autobusu z Pittsburghu do Denveru. S Florence, mojí známou novinářkou, jsme doprovázeli francouzské poutníky do Denveru v Coloradu, kde se měly konat Světové dny mládeže. V autobusu byli i františkáni. Měli jsme tři dny a více než polovinu amerického kontinentu na to, abychom viděli, jak žijí, a seznámili se s nimi. Tihle vousatí mladí muži v sepraných šedých hábitech a v sandálech naboso nás ihned upoutali. Vyzařovali radost, která nebyla z nich. Žili v nebezpečné čtvrti a svou řeholi shrnovali slovy: „*No money, no honey, one boss.*“ (Žádné peníze, žádná žena, jeden šéf.) V prvotním nadšení a horlivosti se museli podobat prvním učedníkům Františka z Assisi.⁵

O několik měsíců později jsme s Florence dorazili do fraternity svatého Kryšpína v Bronxu, abychom o komunitě udělali reportáž.

Prásk, prásk! Nikdy nezapomenu na ten výstřel a na to prudké probuzení v noci po našem příjezdu. Vrhł jsem se k oknu svého pokoje v šestém patře budovy fraternity. Přes zamřžené sklo jsem před sebou viděl dantovskou krajinu, ne skutečné zjevení ve fosforeskujícím světle. Trosky, brázdy, temné zející díry v pochybných domech, pobořené stavby, skládky za ploty z ostnatého drátu, bloky slepých domů, rozmlácené chodníky. Zuhelnatělá džungle pokrytá neposkvřenou měkoučkou pokrývkou, z níž tu a tam trčely černé pahýly. Na Bronx sněžilo.

5 Francesco Bernardone se narodil v roce 1182 v Assisi. Vzdal se pohodlného života obchodníka s plátnem a následoval v absolutní chudobě Krista. Když v roce 1226 zemřel, měl na těle stigmata Ukřížovaného a jeho řeholní rodina čítala několik tisíc bratří. Františkánský řád dnes po celém světě shromažďuje okolo 35 tisíc řeholníků a přes 2 miliony laických „terciářů“. Dělí se na různé větve: menší bratři (asi 19 tisíc členů), konventuálové (asi 4 tisíce členů), kapucíni (asi 11 tisíc bratří). Z této třetí skupiny pochází větev Franciscan Friars of the Renewal.

Té noci jsem si vyděšeně a zároveň fascinovaně přísahal, že tuhle reportáž rychle spíchnu a už se do toho ztraceného světa, pohřebního ghetta, nikdy nevrátím. Nejsem žádný hrdina.

Ale na východním pobřeží náhle udeřila zima. Druhý den ráno zaútočil mráz. Severák hryzal, mráz vyhazoval do vzduchu kanalizaci, led lámal kabely, závěje blokovaly ulice. Sněhová bouře izolovala město, zastavila dopravu... i naše letadlo. Bratři se činili, aby donesli jídlo a uhlí starým lidem uvězněným v jejich čtvrti jako ve stavu obležení. Týden jsme s Florence pomáhali řeholníkům v jejich frenetické bouři lásky.

Blahoslavená sestra zima.

Na ta silná setkání a pouta utkaná v bouři jsem nemohl zapomenout.

Do Bronxu jsem se vrátil ještě dvakrát.

Dnes se čtvrt' hodně změnila. Zčernalé trosky a ruiny už téměř zmizely. Ošklivé činžáky se postupně nahrazují třípatrovými domky.

Na rohu 156. ulice a Melrose, pár kroků od fraternity, trůní nové komisařství, lesklý cihlový blok se zeleně natřenými neprůstřelnými okny.

Naproti chrlí ve dne v noci hasičská zbrojnice 55. sboru do města své houkající šarlatové vozy, blikající jako vánoční stromky. Jejich naříkavé kvílení volá bratry k modlitbě.

Bronx samozřejmě ještě není žádná vesnice amišů. Počet vražd a zločinů je stále strašlivý, ale čtvrt' je už méně nebezpečná. Vyspíte se, aniž by vás probudila střelba. Za toto uklidnění vděčí nejen energické politice newyorského starosty a zvýšení počtu pořádkových sil. Svou diskrétní a nepomínutelnou uklidňující úlohu hrají také řeholní komunity jako Franciscans of the Renewal nebo Misionáři lásky. „Každé dílo lásky je dílem pokoje,“ říkala Matka Tereza.

Cely bratří ve druhém a třetím patře bývalé fary jedna po druhé zhasly. Fasáda fraternity znovu oblékla svůj noční háv. Měsíc na ni hraje stínohru se stromem a jeho větvemi.

Strom... vzpomínám si. Co mě tu poprvé nejvíc upoutalo, nebylo množství mříží, řetězů a zámků. Ani ty pusté pozemky, kde leží vykuchaná auta jako kostry buvolů na šotolinové prérii.

Ani ty požární hydranty, které v horkých dnech pouští polonazi uličníci jako vodní děla a jejich sestřičky poskakují v tekutých jiskřičkách. Ani ty anachronické dřevěné sudy s kónickou střechou, posazené na kovových konstrukcích na vrcholcích skleněných budov.

Ani ty kouřící tlamy vytyčující město, ty požární hydranty, ty kanály chrlící ze svých útrob páru.

Ani sežehnuté domky s prázdnými očními důlky jako z města duchů. Ani čtyřicetipatrové činžáky z cihel barvy sražené krve, jejichž hranatá zavřená okna neodrážejí slunce.

Ani ty fresky na zdech v místech, kde někoho zabili. Ani parkoviště, která se podobají dvorům ve věznici se zvýšenou ostrahou.

Ani ti obři v plandavých hadrech, s čepicí naraženou až ke sluchátkům walkmanů, které na ulici obcházíte se sklopeným zrakem a sevřenými pěstmi a přejete si být rychle malou myškou nebo raději rovnou neviditelní.

Ne, to, co mě ze všeho nejdřív upoutalo v tomto nepřátelském světě asfaltu, betonu a ostnatého drátu, byla magnolie, jejíž stín jsem zahlédl na zdi konventu.

Ve vnitřním dvoře fraternity obdělávají bratří pár metrů čtverečních půdy, vyrvané městu. Uprostřed té oázy, obklopené cihlovými zdmi a mřížemi, roste jako zázrakem strom. V létě se v jeho větvích schovávají stovky ptáků. Z větve na větev tu skáče veverka. Strom symbolizuje obrovský

františkánský řád a množství jeho odnoží. A také to, co dokáže Bůh udělat se zrnkem lásky, které je ve víře zaseto.

Tato magnólie kvete dvakrát do roka.

Úžasné.

Krásná kniha *Kvítků*⁶ ještě není dokončena. Synové svatého Františka ve skrytosti píšou po světě další úžasné stránky.

K tomuto velkolepému dílu bych rád připojil několik pravdivých příběhů, prostých svědectví, „kvítky“, které zažili tito bratři a sestry „Chudáčka“ a které jsem po jejich boku sesbíral.

Letmo jsem zahlédl neznámou tvář Bronxu. Kvetoucí strom v nepřátelském městě. Úsměv na trpící tváři. Dítě vyrvané ze spárů smrti. Zbloudilou duši, která znovu najde důstojnost...

Se svítáním se probouzí i naděje. Síly života a prameny lásky jsou hluboké a skryté. Zavlažují svět. Na některých zničených místech je jejich zurčení slyšet více.

V Bronxu žije Kristus. Potkával jsem ho v těch dnech, kdy jsem sdílel život těchto apoštolů, kteří „chudým přinášejí radostnou zvěst, ... zajatým propuštění a slepým navrácení zraku“ (Lk 4,18).

Tady ani jinde není život vždycky růžový a ne všechny květiny voní. Ale někdy rostou z Boží milosti a k jeho větší slávě i v samotném pekle.

Luc Adrian

6 *Kvítky svatého Františka* jsou sbírkou „zázraků a zbožných příkladů“ ze života svatého Františka a jeho prvních druhů. Byly sepsány v poslední čtvrtině 14. století.